

ПРЫШЧЭПКА ДЛЯ ЧЫТАННЯ

Генетычная схільнасць або заслуга бацькоў?

Тэма дзіцячай літаратуры апошнім часам уздымаецца даволі часта і становіцца ўсё больш актуальнай. Асабліва праз шырокае распаўсюджванне сур'ёзных канкурэнтаў друкаваных выданняў: камп'ютараў, планшэтаў і тэлевізараў, адарваць ад якіх дзяцей досыць складана.

— Цяпер стаіць задача не зацікавіць дзіця канкрэтным творам, а ўвогуле захаваць яго да чытання. Каб быць адукаваным, думачым чалавекам, з якім проста прыемна пагаварыць, якой бы прафесіі ён ні быў, трэба чытаць, — упэўнены **Аляксей ЧАРОТА**, галоўны рэдактар часопіса «Нёман». — І ў гэтым

Кіраўнік аддзела праектнай дзейнасці і міжнароднага супрацоўніцтва Маскоўскай абласной дзіцячай бібліятэкі Людміла МАКСИМАВА расказала пра іх сумесны з Усерасійскай бацькоўскай асацыяцыяй вопыт па адукаванні бацькоў. Яна пагадзілася, што сучасныя таты і мамы сапраўды чытаюць мала, і пры кожнай дзіцячай бібліятэцы па магчымасці трэба было б заснаваць бацькоўскі клуб. Пакуль малыя выбіраюць кнігі, з дарослымі працуюць бібліяграфы.

— На сайце асацыяцыі мы плануем ствараць вэбінары і выпускаць электронны часопіс, вывешваць навінкі літаратуры, творы, рэкамендаваныя да чытання, і нават спіс некарыснай літаратуры з рэцэнзіямі, каб бацькі маглі арыентавацца, — распавяла Людміла Максімава. — У нас нават вучацца цяпер па спецыяльнасці «цэютар установы культуры» — гэта чалавек, які ведае, што парэкамендаваць пачытаць.

Думаецца, што своеасаблівыя псіхалагічныя прышчэпкі, якія б заахочвалі да чытання, зараз патрабуюцца і дзецям, і дарослым. Аднак, магчыма, любоў да чытання ўвогуле закладзена генетычна і не залежыць ні ад якіх прымушаў ці заахочванняў, лічыць **пільменнік Генадзь АУЛАСЕНКА**:

— Мае бацькі чыталі не вельмі шмат, а вось я гарнуўся да кнігі. Можа, нежаданне дзяцей чытаць — гэта не сучасная праблема, а ва ўсе часы былі тыя, хто цікавіўся кнігай, і каго да яе было не зацягнуць.

Па вокладцы кнігу гартуюць, па змесце — чытаюць

Яркія вокладкі з цікавымі малюнкамі, незвычайныя формы і памеры, прозвішчы знакамітых аўтараў. На што толькі не ідуць выдаўцы, каб прыцягнуць увагу дзяцей і бацькоў. Аднак прыгожа ілюстраванае выданне не заўжды змястоўнае і якаснае. Асабліва калі гэта не нацыянальная літаратура, а перакладная, змест

якой першапачаткова разлічаны на менталітэт замежнага чытача.

— Якасць зместу шмат якіх выданняў вымушае жадаць лепшага яшчэ і таму, што з'яўляецца шмат адаптаванай літаратуры, калі рэдактар проста пераклавае вольным стылем класічныя казкі. У выніку атрымоўваецца скарачанае і скажонае непаразуменне, — выказаўся **пільменнік Валерый КАСТРУЧЫН**. —

Тое ж тычыцца і дарослай літаратуры. Уявіце сабе кнігі Дастаеўскага ці Талстога, якія ў замежным перакладзе змяшчаюцца на некалькіх старонках.

Яшчэ адна праблема дзіцячай літаратуры — узроставыя абмежаванні на вокладках накшталт «0+», «3+», «6+» і г.д., якія, на думку спецыялістаў, ствараюцца штучна і надумана. Гэты маркетынгамы ход, разлічаны на недасведчаных асоб, якія купляюць кнігі, толькі паглядзеўшы на лічбу, не пацікавіўшыся іх зместам.

— Дзіця перш за ўсё глядзіць у кнізе на малюнку. У сучасных малых кліпавае ўспрымання інфармацыі — ім трэба тры радкі звестак даць, бо далей ён проста чытаць не будзе, — упэўнена **Вольга ЦІТОВА**, загадчыца дзіцячай бібліятэкі №16.

Прагучала таксама меркаванне, што падлеткі ўжо не кідаюцца, як сарокі, на бліскучыя вобразы. «Халодныя» камп'ютарныя карціны адштурхоўваюць ад сябе, і дзецям хочацца малюнкаў, створаных мастакамі ўручную спецыяльна пад творы.

Яшчэ адна праблема дзіцячай літаратуры — узроставыя абмежаванні на вокладках

Удзельнікі «круглага стала» стараюцца знайсці рэцэпт, як і што пісаць, каб дзеці захапляліся кнігамі.

накшталт «0+», «3+», «6+» і г.д., якія, на думку спецыялістаў, ствараюцца штучна і надумана. Гэты маркетынгамы ход, разлічаны на недасведчаных асоб, якія купляюць кнігі, толькі паглядзеўшы на лічбу, не пацікавіўшыся іх зместам.

— Для дзяцей малодшага школьнага ўзросту напісана шмат: казкі, вершы, аповесці. Але ж хацелася б больш апавяданняў і невялікіх аповедаў. А ў кнігах для падлеткаў трэба ўздымаць пытанні іх узаемаадносін паміж сабой, стасункаў у сям'і, з настаўнікамі. На такія тэмы выходзяць нашы аўтары Валерый Гапееў і Аляксей Бадак, але гэтага мала, — зазначыла **Вольга Цітова**.

Не хапае кніг, якія дапамагалі б навучальнаму працэсу. Бібліятэкарам хацелася б бачыць на паліцах тэматычныя зборнікі на тэму сяброўства і таварыства, кнігі пра прыроду, прыгоды, пра што часта пытаюцца наведвальнікі. Адчуваецца недахоп кніг беларускай дзіцячай класікі: Якуба Коласа, Янкі Купалы, Васіля Віткі, Максіма Багдановіча, казак Уладзіміра Караткевіча, фармат якіх падыходзіў бы пад запlechнікі малых.

— Пабольш хацелася б прыгоднічкіх кніг. Не фэнтэзі, якіх сёння мноства, а пазнавальных і блізкіх успрымання дзіцяці сітуацый, калі элемент казкі накладваецца б на рэчаіснасць, — дадала **Святлана Латош**.

— Калі пільменнік піша, ён не думае, ці актуальна тэма, якая прыйшла ў галаву з натхненнем. Калі ён будзе загадзя думаць, пра што напісаць, каб гэта было запатрабаваным, нічога не атрымаецца. Можа, таму і прабелы ў тэмах дзіцячых, што аўтары пішуць па натхненні, а не па актуальнасці, — зрабіў здагадку **Генадзь Аўласенка**.

Хочаш пісаць пра прыроду — ідзі ў лес

На думку **Алега ТРУШЫНА**, члена Саюза пільменнікаў Расіі, творы пра жывёльны свет і

прыроду патрабуюць асаблівай увагі пры напісанні. Яны займаюць бадай што галоўнае месца ў літаратурнай галіне, бо нясуць дабраў і міласэрнасць. На жаль, ніша выданняў такога кшталту не лічыцца камерцыйнай ні ў Расіі, ні ў Беларусі і з часам можа зусім апусцець.

— Быць пільменнікам-натуралістам — цяжкая праца. Каб пісаць пра прыроду, яе трэба дакладна апісаць з пункту гледжання біялогіі жывёл. Фактычна гэта фатаграфічная літаратура, — заўважыў расійскі пільменнік. — Такія кнігі не пішуцца за сталом дома. У любое надвор'е, у любую пару года ты мусіш ісці ў лес, назіраць за наваколлем. Разам з тым, калі пішаеш пра прыроду, міжволі закранаеш тэму патрыятызму, якая не займае ў творы першае месца, а гучыць быццам спакваля.

Працягваючы тэму прыроды, Валерый Кастручын зазначыў, што пра яе, здаецца, напісана ўжо ўсё, і лепш, чым такія славуцкія класікі, як Джэк Лондан ці Віталій Біянікі, сказаць ужо немагчыма. Застаецца хіба што раўняцца на іх, што таксама цяжка:

— Часам, чалавек, які нарадзіўся і вырас у горадзе, раптам пачынае пісаць казкі пра мышанят і кацянят, палічыўшы, што гэта проста. Атрымоўваюцца такія фантазіі, што не трэба быць кандыдатам біялагічных навук, каб схаліцца за галаву, убачыўшы падобныя «шэдэўры». Хоць гэта і казка, але ж звяры ў ёй павінны быць пазнавальнымі.

Атрымліваецца, каб проста пачытаць нешта, недастаткова аднаго жадання — лепш ведаць, што бярэш, каб не марнаваць свой час.

Ірына СІДАРОК. sidarok@zviazda.by
Фотаздымкі Надзеі БУЖАН.

плане дзіцячы пільменнік бярэ на сябе вялікую адказнасць, калі звяртаецца да маленькай публікі, у якой яшчэ не сфарміравалася псіхіка. Аўтары робяць значны ўнёсак у развіццё мастацкага густу дзяцей і нават пэўным чынам уплываюць на іх будучыню, на тое, кім яны захоўваюць стаць.

Распаўсюджана меркаванне, што дзеці, якія чытаюць, растуць у сем'ях, дзе чытаюць бацькі. Аднак цяпер да гэтай умовы можна дадаць і стаўленне бібліятэкараў да маленькіх наведвальнікаў.

Адносіны да кнігі ў некаторых сем'ях відаць літаральна з некалькіх слоў бацькоў, якія разам з дзецьмі прыходзяць браць выданні на лета: «Бязладдзе! Прымушаюць на вакацыях нейкім пазакласным чытаннем займацца!» А часам малое нават не трапляе ў залу, бо маці кажа яму: «Пасядзі на канапе, а я хуценька кнігі памяняю і прынясу, што табе там яшчэ задалі пачытаць».

— Важна, каб дзіця не баялася зайсці ў бібліятэку. Шмат залежыць ад таго, як яго сустрае бібліятэкар. Ці ён будзе сядзець, уткнуўшыся ў кнігу і нешта бурчаць пад нос, ці ветліва і з усмешкай пацікавіцца, што падказаць, — выказалася **Святлана ЛАТОШ**, загадчыца дзіцячай бібліятэкі №12. — Цудоўна, што

апошнім часам да нас пачалі прыходзіць сем'ямі, асабліва на выхадных. Бацькі сумесна з дзецьмі гартуюць кнігі, і відаць, што дарослым гэта таксама прыносць задавальненне.

Разам з тым сацыялагічнае апытанне бацькоў, дзяцей і бібліятэкараў, якое праводзілася спецыялістамі Нацыянальнай бібліятэкі некалькі гадоў таму, паказала, што 60% дзяцей не бачаць сваіх бацькоў з кнігай, а 40% малых адзначылі, што бацькі ім не чытаюць, агучыла лічбы **Вольга БАНДАРЧУК**, вядучы метадыст навукова-даследчага аддзела Нацыянальнай бібліятэкі.

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «СГ».)

Захапляльны і прыгоднічкі свет кніг.